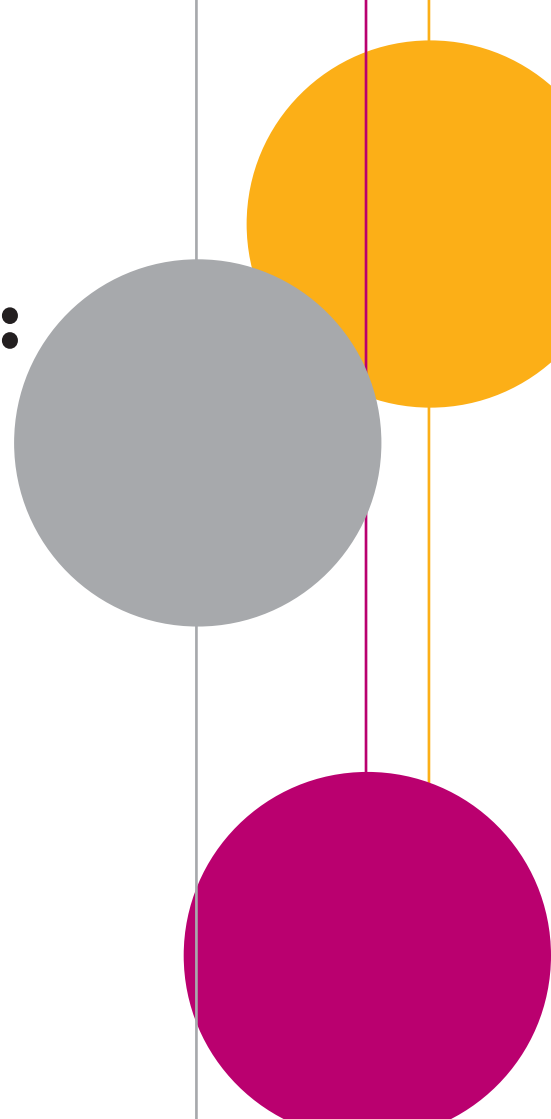

NÁSILÍ POD KONTROLOU: JAK MOTIVOVAT KE ZVLÁDÁNÍ AGRESE

Manuál pro odborníky,
kteří pracují s původci násilí
v blízkých vztazích.

Město Brno se v roce 2005 rozhodlo začlenit mezi města, která budou aktivně řešit problematiku násilí v rodině a zařadit tak téma násilí v rodině mezi oblasti svého zájmu, a to jak podporou aktivit směřujících k prevenci a předcházení domácímu násilí, tak podporou aktivit na pomoc obětem domácího násilí. Řízení tohoto celého procesu bylo svěřeno městu Brnu prostřednictvím Odboru zdraví. Komplexní pomoc rodinám zasaženým násilím je pro nás důležitá a takovou také preferujeme. I proto se společná pomoc zaměřuje nejen na oběti domácího násilí, ale i na ostatní aktéry, včetně osob, které se násilí dopouštějí.

Iva Koudelková, koordinátorka IDT Brno

PROČ JE DŮLEŽITÉ PRACOVAT S LIDMI, KTEŘÍ NEZVLÁDAJÍ SVOU AGRESI?

Především je to ochrana ohrožených osob v rodině.

Práce s celou rodinou, ve které se vyskytuje násilí, vede k hlavnímu cíli, a tím je zastavení násilí, nikoli zamezení kontaktům nebo ukončení vztahů. Z dlouhodobé praxe pomoci obětem domácího násilí v ČR víme, že minimálně 20 % rodin ohrožených násilím zůstává společně v jedné domácnosti. **Jde o to zastavit bludný kruh násilí**, a to prostřednictvím práce s vědomým zvládním vzteku.

Dalším cílem je přerušit transgenerační přenos násilného chování. Násilí je v životech lidí, kteří se ho sami dopouštějí, většinou přítomno již od dětství, kdy jako děti viděli, jak jeden rodič ubližuje druhému, v mnoha případech byli sami oběťmi násilí. V dospělosti a v krizových situacích potom jednají stejně a tento vzorec předávají dál svým dětem. Cílem práce s celou rodinou zasaženou násilím je tento přenos zastavit

a dát tak našim klientům a jejich blízkým možnost naučit se zvládat náročné situace bez násilí.

Co je to vztek, jak funguje, co se děje, když se nezvládne?

Vztek je vývojově nejstarší emoce, která nás nabíjí energií a je důležitá pro přežití. Objevuje se, když se cítíme v ohrožení. Má široké spektrum různě silných pocitů, od mírného naštvání po nezvladatelný výbuch agrese. Vztek sám o sobě není nebezpečný, míváme ho občas všichni. Problém nastává v momentě, kdy s ním neumíme zacházet, dostává se mimo naši kontrolu a přechází do násilí.

Nezdravé zvládnání vzteku ústící do násilí má dvě krajní formy:

Potlačování vzteku, který navenek není patrný a vede k nečekanému výbuchu agrese buďto ven (ohrožení okolí) nebo dovnitř (ublížení sobě) a **vybíjení vzteku**, což vede k neustálému nadávání, bití, ponižování osob v nejbližším okolí, zejména těch slabších.

Programy na zvládnání vzteku jsou zaměřeny na všechny výše uvedené situace a počítají s nimi.

Zahraniční inspirace

Programy pro zvládnání vzteku začaly v USA vznikat již v 80. letech minulého století, iniciátory byla feministická hnutí a také první programy byly zaměřeny jen na práci s muži. Původním terapeutickým východiskem byla KBT terapie. Tento přístup je v současnost překonán a programy vycházejí z různých terapeutických přístupů a jsou určeny mužům i ženám. V ČR často čerpáme z Norského programu REFORM.

Programy na zvládnání vzteku v ČR

Využívají je lidé nejčastěji z podnětu blízké osoby nebo instituce (OSPOD, Policie ČR, krizové centrum, rodin-

ná poradna a další). Program vyhledávají v okamžiku, kdy je na ně vyvíjen tlak nebo když pociťují následky svého chování.

Jaké programy v ČR běží

Jihomoravský kraj

- **Persefona**
– program Bezpečné soužití, tel. 731 442 731
- **SPONDEA**
– program Chci ovládnout vztek, tel. 725 005 367

Praha

- **Centrum sociálních služeb Praha**
– program Viola
- **Diakonie Praha**
– program Stop násilí ve vztazích
- **Liga otevřených mužů**
– program Muži proti násilí

Hradec Králové

- **Nomia**
– program Narativní práce s agresí

Principy programů

Základním principem programů pro zvládání vzteku je pozitivní přístup ke klientovi, což znamená, že zavrženíhodné je násilné chování, nikoliv sám člověk, který se ho dopouští. Kromě respektování lidských práv původce násilí je třeba dodržovat následující principy:

- násilí je nepřijatelné a musí být postihováno
- původci násilí jsou plně zodpovědní za své chování
- násilí lze účinně zastavit za podmínky, kdy politika, justice, policie, sociální a zdravotní zařízení a společnost spolupracují

Benefitem je specializace, která předpokládá u poskytovatelů programů naplnění základního standardu pro práci s původci násilí, kvalifikované personální zajištění a mezioborovou spolupráci.

Ohrožená osoba

je ve vztahu s agresivní osobou, ať už jako partner/ka nebo jako jiný příbuzný/á. Je po rozchodu s násilnou osobou ohrožená tzv. separačním násilím jako pokračováním domácího násilí (nejčastěji prostřednic-

tvím dětí jako nástroje manipulace) dále je to osoba, která zažila domácí nebo sexuální násilí v minulosti a potýká se s následky, např. ve formě posttraumatické stresové poruchy.

PROGRAMY ZAMĚŘENÉ NA ZVLÁDÁNÍ AGRESE V BLÍZKÝCH VZTAZÍCH

Kdo jsou klienti programu?

- osoby, které se chovají násilně v blízkých vztazích
- muži i ženy starší 15 let ve SPONDEA o.p.s.
- muži i ženy starší 18 let v Persefoně

S jakými druhy násilí pracujeme

- fyzické
- **psychické**
- ekonomické
- sociální
- sexuální

Jak se k nám klienti dostanou

- klienti přicházejí na základě nařízení programu od PMS, OSPOD, přestupkové komise
- klienti mají program doporučen OSPOD, PČR nebo v rámci přípravného řízení PMS
- klienti přicházejí dobrovolně, na základě vlastní potřeby, **doporučení blízkou osobou**

Podle současných výzkumů je psychické násilí přítomno vždy a často předchází fyzickému násilí nebo jiným formám násilí, je svým dopadem stejně devastující jako jiné formy, není vidět, a o to hůř se dokazuje.

Jedná se nejen o domácí násilí, kde je jasné rozdělení rolí na původce a ohroženou osobu, ale jde i o vzájemné násilí, násilí na dětech, násilí na seni-orech, násilí dětí na rodičích, sourozencích.

Přibývají případy, kdy ohrožená osoba podmíní další soužití s původcem násilí, jeho účastí v programu.

Jak funguje sdílení informací

pokud jsou klienti posíláni OSPOD, PMS, v rámci přestupkového řízení nebo soudem, **v rámci smlouvy podepisují souhlas se sdílením informací s výše uvedenými institucemi**

Zprávy se zpracovávají na vyžádání:

- průběžné
- závěrečné

Informace o tom, zda klient do programu nastoupil, nebo ne, jestli v programu pokračuje a dochází do něj, lze získat i prostřednictvím e-mailu.

Obsah zpráv:

Klienti jsou s obsahem zprávy seznámeni.

Zprávy obsahují obvykle stručné informace o:

- docházce klienta (absence, jejich omlouvání apod.)
- klientově zapojení a motivaci k práci na sobě
- hlavních tématech, kterých se terapie dotýkala
- závěrečné zprávy mohou obsahovat doporučení, jak by se s klientem mělo dále pracovat.

PROGRAM: „Chci ovládnout svůj vztek SPONDEA“

Program pro zvládnání vzteku má min. 10 setkání

Po prvních 5 setkáních dochází k vyhodnocení spolupráce

Klienti mohou docházet max. 1krát týdně / min 1 krát za 3 týdny

Úvodní setkání: mapování

- Prozkoumání klientovy motivace – jak se k nám dostal, co od programu očekává?
- Vyplnění dotazníku o motivaci, dotazník nám slouží jako kvalitativní a kvantitativní měřítko změny
- Představení pravidel programu

Na 2. setkání podepsání **dohody o spolupráci**

1. část programu edukační, 5 setkání

Slouží k tomu, aby klient získal informace o vzteku, agresi a jejich fungování a o technikách jejich zvládnání.

Je to zároveň prostor, kde se intenzivně pracuje s motivací klienta k jeho další práci na sobě.

Témata edukační části:

- Co si klient představuje pod pojmem násilí?
- Jaké jsou jeho spouštěče vzteku?
- Hledání konkrétních situací, které přivádí klienta do potíží, a získání konkrétních postupů, co dělat, aby se násilné chování nestupňovalo
- Co klient může změnit a s čím se musí naučit vypořádat?
- **Zpracování škály vzteku**
- Řešení partnerských konfliktů
- **Technika time out**
- Nácvik asertivního chování
- Relaxační techniky

5. setkání – revizní

Na tomto setkání dojde ke zhodnocení spolupráce, pokud se klient jeví jako nemotivovaný k dalšímu pokračování, tak se s ním tady spolupráce ukončí.

Smlouvu podepisujeme zpravidla na druhém setkání proto, abychom předešli tomu, že klient přijde pouze jednou a smlouvou bude argumentovat u soudu nebo na OSPOD.

*Škála vzteku
Nástroj, díky kterému se klienti naučí na sobě pozorovat to, jak jejich vztek narůstá, a tak ho mohou účinně zastavit, ještě když ho jsou schopni ovládat např. prostřednictvím techniky time – out.*

*Technika time –out
Tato technika se používá k Okamžitému přerušení konfliktu a zastavení možného násilí. Partneři si berou oddechový čas k tomu, aby se mohli uklidnit a nepoužili v rámci hádky násilí.*

2. část terapeutická

5 setkání až max. 1 rok

Tato část navazuje na část edukační a v jejím rámci jsou do praxe uváděny techniky a metody zvládání vzteku, je zde velký prostor pro klienta a jeho témata.

Ukončení spolupráce:

- po absolvování povinného počtu setkání s klientem se lze domluvit na dobrovolném pokračování spolupráce
- dohodou mezi poskytovatelem služby a klientem – ideálně naplněním cíle spolupráce

Práce s ohroženou osobou

Na začátku spolupráce podepisují klienti souhlas o sdílení rámcových informací o jejich účasti v programu s ohroženou osobou. Pracovník programu telefonicky informuje ohroženou osobu o klientově účasti v programu a o specifikách programu, a to zejména o tom, že:

- problém se nevyřeší jen tím, že klient začne do programu docházet, ale vyžaduje to určité úsilí a čas
- odpovědnost za násilí je pouze na straně klienta programu
- klient přeruší nebo předčasně ukončí svou účast v programu

V programech se terapeuticky přímo s ohroženou osobou nepracuje, ale není možné ztratit ji ze zřetele, protože násilí na ní nebo na nich je důvod proč klienti do programu přicházejí.

*Pracovník programu předá ohrožené osobě informace o tom, že může využít možnosti pomoci i pro sebe.
(Intervenční centrum)*

PROGRAM: Bezpečné soužití PERSEFONA

Program zaměřený na zvládnání agrese v blízkých vztazích

Jak pracujeme?

- Zájemce o službu **kontaktuje** organizaci prostřednictvím telefonu nebo e-mailem.
- Počet setkání není nijak omezen.
- Realizujeme jak individuální, tak párovou terapii.

Individuální terapie

- Probíhá formou osobních konzultací terapeuta s klientem
- Terapie je úzce zaměřená na zvládnání násilného chování a eliminaci násilí v rodině

Úvodní setkání

- na první konzultaci je přítomen terapeut nebo terapeutka v tandemu se sociální pracovníci
- cílem je zajistit větší bezpečnosti, komplexnější zmapování situace a také srozumitelnost pro klienta - terapeut předá informace o fungování terapie, sociální pracovníci o podmínkách služby

- proběhne důkladné **zmapování situace**
- posouzení problematiky – domácí/vzájemné násilí, vyhodnocení nebezpečnosti, podob, intenzity násilí, dynamiky ve vztahu, zjištění zakázky klienta

Pokud se s klientem domluvíme na další terapeutické spolupráci?

- během 1-3 setkání uzavíráme s klientem písemnou nebo ústní smlouvu
- terapeut se domlouvá s klientem na **frekvenci setkávání a konkrétních cílech spolupráce**

Fáze terapie:

- zmapování hněvu (pomocí tzv. mapy hněvu zjišťujeme, jak a proč roste v určitých situacích napětí)
- rozpoznání (spouštěče a tělesné signály)
- získání náhledu
- přijetí zodpovědnosti
- zvládnutí agresivního chování
- pomoc nalézt a naučit se metody, kterými se dají řešit spory konstruktivně
- praktické ukázky, jak si osvojit možnosti, jak problémům předejít

- cvičení konkrétních situací, které klienta přivádí do potíží, a získání konkrétních postupů, co dělat, aby se násilné chování nestupňovalo
- pomoc se soustředěním energie směrem, který nebude nebezpečný klientovi ani jeho okolí (ventilace agrese)
- poznání a osvojení si metod, které fungují při obraně před agresivitou druhých lidí

Klíčové cíle terapie:

- žádné další násilí
- přijetí zodpovědnosti za vlastní násilné chování
- nenásilné řešení konfliktů, zdravá ventilace agrese
- zlepšení schopnosti budovat bezpečné rodinné a mezilidské vztahy

Jak dochází k ukončení spolupráce?

- dohodou mezi poskytovatelem služby a klientem – ideálně naplněním cíle spolupráce
- po absolvování povinného počtu setkání stanovených soudem (s klientem se lze domluvit na dobrovolném pokračování spolupráce).

Párová terapie

- s původcem domácího násilí a ohroženou osobou
- s párem trpícím vzájemným násilím ve vztahu
- v počáteční fázi – **oddělená práce** s původcem násilí a ohroženou osobou
- dvě **odloučená pracoviště a týmy** pro práci s ohroženou osobou a původci násilí
- párová konzultace/terapie je možná až po navázání individuální spolupráce a nastavení dalších bezpečnostních podmínek
- **vyvážená délka spolupráce** s ohroženou osobou a původcem násilí, než se přistoupí k párové terapii
- **párové konzultace** u případů domácího násilí probíhají ideálně vždy **v tandemu** terapeut + terapeutka

Jak probíhá vyhodnocování úspěšnosti programu?

Reflexe spolupráce s klientem

- vstupní, průběžná a závěrečná reflexe
- docházka, absolvování celého programu, pokračování nad rámec nařizené terapie
- konkrétní naplňování cíle spolupráce
- náhled klienta na jeho násilné chování před absolvováním programu a po něm

Zpětná vazba od osoby ohrožené násilím

- zda došlo ke zmírnění/vymizení násilných incidentů
- zlepšení kvality ve vztahu v celém rodinném systému

Hodnocení v rámci spolupráce s institucemi (PMS, OSPOD, policie...)

- vzájemná informovanost, zpráva z průběhu terapie a při jejím ukončování

Interní reflexe v týmu formou případových supervizí a intervizí

- etická dilemata, střety zájmů a jejich předcházení v rámci práce s ohroženou osobou i původcem násilí

Ovládnutí vlastního vzteku je dneska v kurzu, komerční programy na jeho zvládnání absolvují manažeři stejně jako matky na mateřské dovolené. Co tedy programy tak cenného přinášejí?

Benefity programu

Především je to:

- porozumění vlastním emocím, které se popisují jako negativní (vztek, strach, smutek apod.). Klienti často nerozumí tomu, co se s nimi vlastně děje, proč se cítí nepříjemně. Když se jim podaří svým emocím lépe porozumět, dokáží na ně také lépe a adekvátněji reagovat
- práce se stresem. Stres je toxický, je původcem mnohých psychosomatických onemocnění, a je tedy logické, že se ho organismus snaží zbavit a vztek je jeden ze způsobů, jak nám dát najevo, že už je ho příliš. Pokud ho začneme poslouchat, nenecháme na sebe nakládat více, než můžeme unést.
- techniky asertivního chování. Aby klienti dokázali účinně odolávat stresu, je pro mnohé z nich důležité naučit se říkat NE a stát si za svým bez použití násilí.

KAZUISTIKA

Klient Petr přichází do programu, protože sám chce, o existenci programu se dozvěděl z internetu. Po posledním incidentu od něj žena s dvěma dospívajícími syny odešla, on zůstal sám v bytě, psychicky se zhroutil, skončil na neschopence.

V programu přicházíme na to, jak moc byl jeho život přesyčený ustavičným stresem, z náročné práce na střední manažerské pozici. Na rodinu a na manželku už mu pak nezbýval prostor, ani síly. Takže se raději večer přiopil s kamarády v baru. A když se vrátil domů, se ženou se pohádali, přičemž ji často fyzicky napadl a skončilo to až tím, že několikrát přijela policie.

Najednou si začal uvědomovat, že jeho velké pracovní nasazení nejenže nikdo neocení, ale zároveň v době, kdy byl na neschopence, se mu část kolegů dokonce, začala vyhýbat. Důležité bylo také zjištění, že svůj vztek často nedokázal obrátit proti těm, kterých se primárně týkal, ale dokázal si ho vybit právě jen na manželce, a případně na synech. Klient postupně začal rozkrývat to, jak svou agresí vytvářel doma permanentní atmosféru dusna, v níž se mu jeho blízcí báli cokoliv říct, a tak se vzájemně postupně odcizovali. Zároveň přestal pít ve větší míře alkohol, tudíž se mu zlepšila kvalita spánku, což vedlo k výraznému nárůstu jeho frustrační tolerance. Manželka se k němu po půl roce vrátila a nakonec se rozhodl změnit zaměstnání a začal pracovat v oboru, který mu byl daleko bližší. Násilné incidenty ustaly, naopak se prohloubil jeho vztah se ženou i syny.

MOTIVACE

Pracovník, který klienta motivuje k práci v programu, je vnější motivací, a ta má vždy menší účinnost než vnitřní motivace, která vychází z klienta samotného.

Praktické rady pro práci s motivací klientů

- **Nezůstávejte v tom sami**

Pokud máte jednat s osobou, která nezvládá svůj vztek, konzultujte to se zkušenějším kolegou, případně si ho k jednání přizvěte na pomoc.

- **Nebojte se téma otevřít**

Mluvit o násilí v rodině je vždy obtížné, ale je velmi důležité téma s klientem otevřít. Klienti, kteří jsou do programu posláni bez vysvětlení úředníkem, často argumentují tím, že jsou tam omylem, a že vlastně nic nedělají.

Definice motivace:

Vnitřní a vnější pozitivní a negativní důvody proč usilujeme o dosažení určitého cíle.

***Vnitřní motivace:** vychází z vnitřních potřeb konkrétního člověka (klient sám pocituje potřebu se změnit)*

***Vnější motivace** je dána tím co působí zvenčí – důvod k trestu nebo odměně. (Tím, kdo chce primárně změnu, není klient ale jeho okolí, partner, soud, OSPOD)*

- **Při otevírání tématu odděluje problém od klienta**

Mluvte o násilném chování, ne o násilné osobě, a o tom, jak toto chování ovlivňuje celou rodinu, a co způsobuje nezletilým dětem, pokud jsou přítomny. Nikdo nechce být označen jako agresor, ale mít problémy s agresivním chováním, je něco, co se nejví tak obtížné, a je možné, s tím pracovat, a změnit.

- **Sdělte pozitiva, která může nařízená terapie přinést**

Důležité je klienta nezastrašit, ale motivovat ho ke změně. Sdělte mu i fakta, která mu může terapie přinést. Dostane například nový, nezaujatý náhled na své chování, dostane tipy, jak svůj vztek zvládnout, naučí se novým metodám a technikám. Pro klienta může to, že začal s terapií, působit také jako pozitivní motivace – jeho blízcí mu mohou začít znovu důvěřovat, případně se ho přestat bát apod.

- **Přivěte organizaci poskytující program pro zvládání vzteku**

Pracovníci organizace můžou klientovi program představit přímo u vás a klient zároveň má možnost vidět konkrétní lidi, kteří s ním budou pracovat.

Negativní motivace:

je vedená potřebou se vyhnout něčemu negativnímu (hrozba trestu, pokuty, odebrání dětí apod.)

Pozitivní motivace:

čeká mě odměna, když něco splním (rozšíření styku s dětmi, zastavení trestního stíhání apod.)

ZÁSADY PRÁCE S NEMOTIVOVANÝMI KLIENTY

Nebát se program nařizovat nebo doporučovat

Pokud jste přesvědčeni, že by klientovi a jeho rodině byl program prospěšný, nebojte se ho nařídít nebo doporučit. Ačkoliv se klient nemusí jevit zcela motivovaný, právě jeho motivace se může vyvíjet.

Hledat společná témata

Program na zvládnání vzteku by neměl sloužit jako trest, ale především jako prostředek k možnému zlepšení kvality života klienta a jeho rodiny. Klient sice nemusí umět zvládat svůj vztek, ale určitě chce být dobrým rodičem, mít dobrý vztah se svou partnerkou apod. A v tom se můžou s odborníkem, který mu program nabízí, shodnout.

Kontrolovat docházku

U klientů, kteří nejsou v programech dobrovolně, je velmi důležité podporovat, aby do programu docházeli pravidelně a absolvovali alespoň základní část. Toho lze dosáhnout kontrolou docházky a nastavením případných sankcí, pokud klient docházku nedodrží. Je to důležité proto, aby se mezi klientem a terapeutem mohl vytvořit terapeutický vztah.

Málokdy se setkáme u klientů, kteří mají účast v programu nařízenou nebo doporučenou některým z úřadů, že by měli náhled na to, co dělají, vnímali sebe jako původce násilného chování a chtěli s tím něco udělat.

KAZUISTIKA

Klient Adam přichází, protože mu to doporučil OSPOD, mají soudní dohled, v minulosti manželku napadal, jednou byl vykázán, ale manželka ho vzala zpět. Mají spolu tři malé děti, které byly často násilí přítomny. Adamova první motivace k docházení do programu byla čistě účelová, aby mu dal OSPOD pokoj a nepřišel o děti, které má moc rád. V průběhu programu se mezi terapeutem a Adamem vytvořil důvěrný vztah. Adam se svěřil s tím, že sám jako dítě zažíval násilí mezi rodiči i na sobě. A projevil velkou lítost nad tím, že něčemu podobnému vystavil své děti. Toto se stalo jedním z impulzů ke změně jeho chování a potřebě na sobě pracovat. Děti mu nakonec odebrány nebyly a násilné incidenty se neopakovaly.

Daleko častěji se setkáváme s tím, že klienti účast v programu berou jako nutné zlo nebo jako prostředek tomu, aby před úřady vypadali lépe. Tato účelová motivace ale nemusí znamenat, že klientům účast v programu nemůže pomoci.

Důvody, proč klienti nechtějí převzít odpovědnost za své agresivní chování

Strach z důsledků

Většina klientů, a to i těch, kteří přicházejí dobrovolně, své činy zkresluje a minimalizuje. Často se až v půli terapie dozvíme, že se věci děly ještě daleko hůře. O to více mají tendenci tyto věci zlehčovat nebo zamlčovat. Mnohdy skutečně nemají reálný náhled nebo mají pocit, že by jim přiznání mohlo uškodit. Mají také strach z odsouzení a pocity viny.

Vytěsnění

Někteří klienti hovoří o tom, že vlastně neví, co dělali, mluví o tom, že měli najednou zatmění, a až potom si pro ně například přijela policie. Své násilné chování mají tak potlačené, že se k němu jen těžko dostávají. Toto se může dít například proto, že sami vnitřně své násilí odmítají a můžou mít pocit selhání, protože si uvědomují, že jsou stejní jako např. otec, kterého jako děti tolik nesnášeli, když bil mámu.

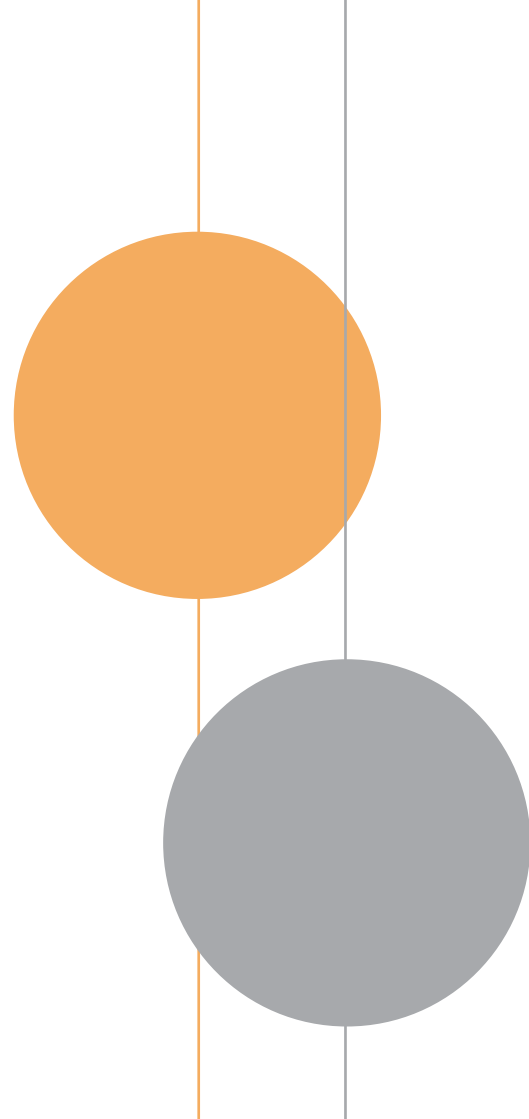
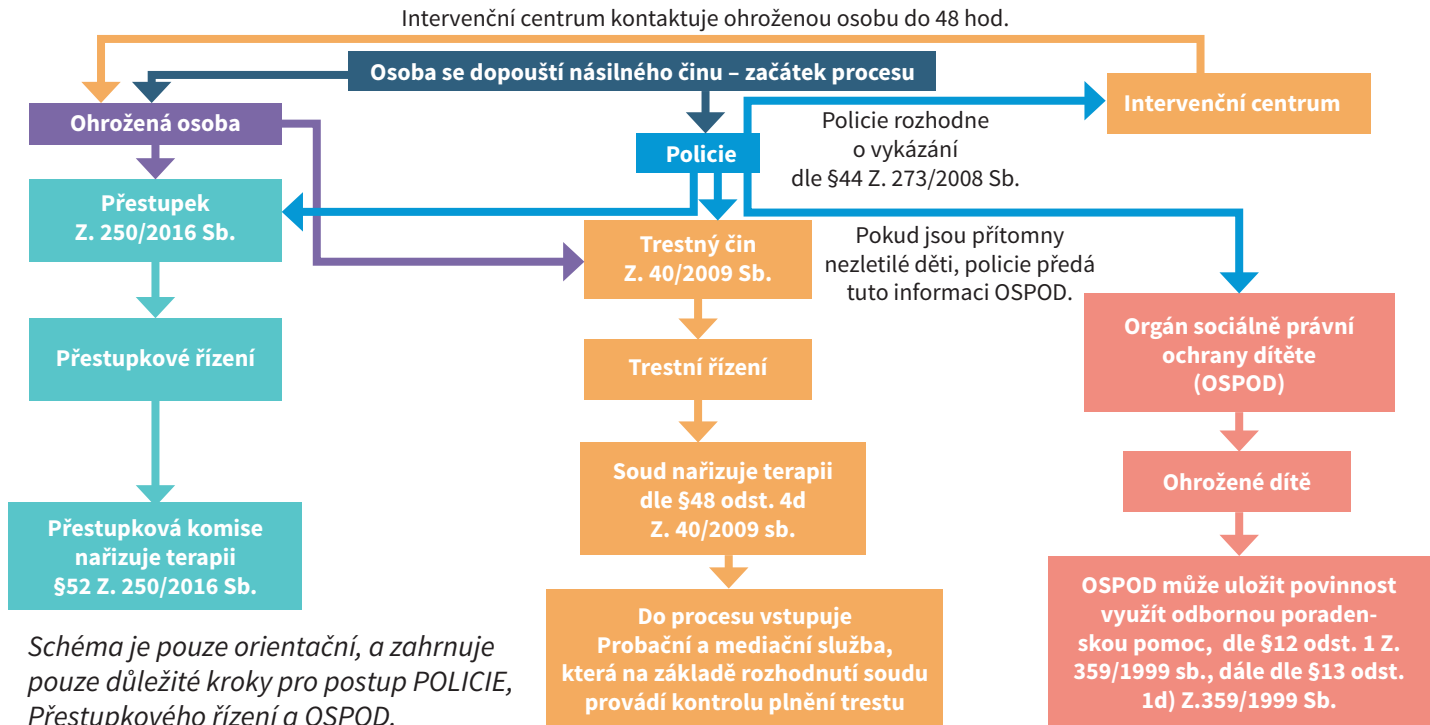

SCHÉMA SPOLUPRÁCE MEZI KLÍČOVÝMI SUBJEKTY V PŘÍPADECH NÁSILÍ V BLÍZKÝCH VZTAZÍCH

OSPOD – ODBOR SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

Právní úprava

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

- § 11, odst. 1 písm. a) a b) – doporučení využít odbornou pomoc
- § 12 odst. 1 písm. b) – uložení povinnosti využít odbornou pomoc - preventivní a poradenský charakter
- § 13 odst. 1 písm. d) – uložení výchovného opatření (odborná terapie) – sankční charakter

Kdy

Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte.

Kdo

OSPOD

Komu

Rodičům nebo **jiným osobám** odpovědným za výchovu dítěte. Sankční opatření podle § 13 lze uložit také dítěti staršímu 12 let. Pokud OSPOD vyhodnotí, že dítě potřebuje program na zvládnání vzteku, lze mu to uložit, pokud je starší 15 let.

Co

Povinnost využít **odbornou poradenskou pomoc** nebo uložit povinnost účastnit se **prvního setkání se zapsaným mediátorem** (v rozsahu 3 hodin) nebo **terapie**.

Terapeutická práce s mladšími dětmi než 12 letými není smysluplná, pokud se zároveň nepracuje s celým rodinným systémem

Jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte může být: např. nový partner matky, ale také další dospělí, žijící ve spol. domácnosti (prarodiče), mající vliv na výchovu dítěte

JEDNOTLIVÉ KROKY OSPOD PŘI NAŘIZOVÁNÍ ODBORNÉHO PORADENSTVÍ A TERAPIE PŮVODCŮM NÁSILÍ V BLÍZKÝCH VZTAZÍCH

1.

Dostatečné objasnění skutkového stavu:

Je dítě ohroženo násilím ze strany rodiče nebo jiné osoby žijící ve spol. domácnosti?

- Násilí nemusí splňovat znaky domácího násilí, ale může jít rovněž o vzájemné násilí mezi partnery nebo jinými osobami žijícími ve spol. domácnosti s dítětem.
- Pokud v rodině nebo spol. domácnosti dochází v rámci blízkých vztahů k násilí, je to pro dítě vždy ohrožující, a to i v případě, že není násilí přímo vystaveno. Viz. judikát US.

2.

Pokusit se o dohodu s rodičem nebo jinou osobou o dobrovolném podstoupení odborného poradenství na zvládnání vzteku a poskytnout mu kontakt na poskytovatele služby. **Postup dle § 11 a § 12.** Dle uvážení do jaké míry je dítě násilím ohroženo.

3.

Pokud se rodič dobrovolně nepodrobí a existuje důvodné podezření, že dítě je ohroženo násilím, pak je možné uložit rodiči výchovné opatření = povinnost podrobit se terapii. **Postup dle § 13.**

4.

Před uložením povinnosti je třeba zjistit u daného poskytovatele odborných služeb, zda tuto službu poskytne (není možné nařídít třetímu subjektu službu poskytnout), jaká je aktuální kapacita programu, případně upřesnit další podmínky poskytnutí služby.

Například organizace Persefona, z. s., a SPONDEA, o. p. s., poskytují tyto služby bezplatně.

5.

Písemné upozornění rodiče na důsledky nesplnění povinnosti využít odbornou terapii. **Písemné poučení založit do spisu.**

6.

Vyžádání si od poskytovatele služby zprávu o naplňování programu rodičem.

- Toto lze i opakovaně
- Průběžné informace je možné podávat i e-mailem a telefonicky (docházka, omlouvání absencí).

V jakékoliv fázi procesu, kdykoliv po rodiči něco chceme, je dobré v rámci snazší vymahatelnosti toto uvést písemně a s termínem splnění. Založit do spisu a dát kopie zápisu zúčastněným stranám.

PŘESTUPKOVÁ KOMISE

Právní úprava

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich § 93 odst. 1 písm. g) – výrok o uložení ochranného opatření § 52 odst. 6 – obsah ochranného opatření – povinnost podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese osobě, která se dopustila přestupku vykazující znaky užití násilí v rodině

Kdy

V případech prokázaného užití násilí v blízkých vztazích (v rodině nebo v partnerském vztahu).

Kdo

Přestupková komise.

Komu

Osobě, která je v přestupkovém řízení označena jako osoba odpovědná za spáchání přestupku.

Znaky násilí v rodině nemusí být nutně DN, ale může se jednat o násilí mezi partnery, násilí na dětech, násilí mezi bývalými partnery a rodiči, post – rozchodový stalking.

Co

Omezující opatření spočívající v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládnání agrese nebo násilného chování.

Na jak dlouho

Na dobu nejdéle jednoho roku.

Co když nesplní

Dopustí se přestupku dle § 2 odst. 2 písm. h) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích s pokutou do max. výše 20 000 Kč

JEDNOTLIVÉ KROKY SPRÁVNÍHO ORGÁNU

1.

Dostatečné objasnění skutkové podstaty svědčící o tom, že se pachatel dopustil přestupku jednáním nesoucím znaky násilného chování v rodině a blízkých vztazích (viz. znaky násilí).

2.

Konzultace s pachatelem přestupku o jeho možnostech podrobit se programu pro osoby nevládající agresi - jeho individuálních potřebách, pracovním vytížením, zdravotních omezeních, vyživovací povinnosti apod. Případný negativní postoj pachatele ke vstupu do programu nebo konzultaci není překážkou uložit omezující opatření. O průběhu konzultace (příp. odmítnutí konzultace) se provede záznam, který je součástí **přestupkového spisu**.

3.

Je užitečné zjistit si i praktické informace o programech, pracovní dobu programu a možnosti vystavování propustek ze zaměstnání, případné poplatky.

Bojkot konzultace ze strany klienta není důvodem k neudělení povinnosti program absolvovat.

Během konzultace je užitečné zjistit, jaké jsou možnosti klienta absolvovat program, dojíždění, pracovní doba, možnost omlouvání ze zaměstnání.

Před rozhodnutím o přestupku kontaktuje správní orgán poskytovatele programu, který zjistí kapacitu a možnosti absolvování programu ve vztahu ke konkrétnímu pachateli.

Například organizace Persefona, z. s., a SPONDEA, o. p. s., poskytují tyto služby bezplatně.

4.

Uložení omezujícího opatření v rámci rozhodnutí o přestupku, spolu s výrokem o vině a o správním trestu. Rozhodnutí je potřeba **pečlivě odůvodnit** – zaměřit se na prokázání skutku a souvislost spáchaného přestupku s omezujícím opatřením.

5.

Správní orgán si vyžádá zprávy od poskytovatele programu o tom, jak pachatel dosahuje cíle omezujícího opatření (lze i opakovaně).

- Toto lze i opakovaně.
- Průběžné informace je možné podávat i e-mailem a telefonicky: (docházka, omlouvání absencí).

Čím pečlivější bude odůvodnění, tím bude menší šance na „úspěch“ případného odvolání.

KONTEXTY, VE KTERÝCH JSOU PROGRAMY NA ZVLÁDÁNÍ VZTEKU UŽITEČNÉ

Ideální stav / situace

Klient se sebou chce něco dělat, vnímá, že něco nezvládá, nechce přijít o partnerku, o děti... Je vysoce pravděpodobné, že takový klient najde cestu do programu sám bez pomoci úřadů. Ale pokud se přesto s takovým klientem setkáte, je vhodné mu předat informace o programech a nabídnout mu možnost se některého z nich účastnit.

Náhly podnět – otřes

Klient je velmi přístupný se sebou něco dělat, když dojde k vykázní, nebo po poslední návštěvě policie nebo také ve chvíli, kdy např. OSPOD navrhne soudní dohled, a hrozí odebrání dětí, protože se násilné incidenty stupňují. V tomto případě je důležité jednat rychle, protože tato motivace má tendenci velmi rychle vymizet, pokud se nic neděje (nezatýkají ho, soud o děti je odložen apod.).

*Nařídít odbornou pomoc
pro zvládání vzteku je vhodné
častěji, než by se mohlo zdát.
Jak tedy poznat klienta,
pro kterého je program
vhodný?*

Ohrožená osoba nechce ze vztahu odejít

Tento scénář je velmi častý a skutečně není vždy nutné z násilného vztahu odcházet, protože když ohrožené osoby mluví o tom, že je jim ve vztahu dobře, jen kdyby nebylo občas toho násilí, nemusí to být jen sebeklam. Ze zkušenosti víme, že v momentě, kdy se násilná osoba naučí zvládat svůj vztek, může dojít ke zlepšení života celé rodiny. V tomto případě je namístě nastavit, zvláště pokud jsou ve vztahu děti, jako podmínku pro trvání dalšího soužití zastavení násilí a povinnost účasti v programu na zvládnutí vzteku.

Rozvodová válka

Spory o děti, kde děti jsou používány jako zbraně proti partnerům, jsou indikací k partnerské mediaci a asistovaným kontaktům, pokud ale víme, že se v rodině v minulosti vyskytovaly násilné konflikty, je i tato situace dobrou příležitostí k tomu podmínit předávání dětí účastí v programu na zvládnutí vzteku. V případě, kdy obě strany konfliktu využívají podobně agresivní metody, může být program uložen i oběma stranám,

kdy každá strana dostane svého terapeuta, který s ní bude pracovat.

Italská domácnost

Vedle případů, kdy je jasně identifikovatelná ohrožená osoba a osoba dopouštějící se násilí, existují také případy soužití, kdy to jasné není, a oba partneři jsou stejně agresivní. Toto násilí, pokud jsou mu přítomny děti, má na ně stejný dopad, jako kdyby byl agresor jen jeden. A opět je možné účast v programu na zvládnutí vzteku doporučit nebo nařídít oběma stranám konfliktu.

Násilí na dětech

Pokud rodiče, kteří se dopouštějí násilí na dětech, chtějí, aby jim děti zůstaly v péči, chtějí, aby jim byly vráceny do péče, nebo se s nimi chtějí alespoň vídat, mělo by být absolvování programu na zvládnutí agrese jednou z podmínek. Děti mohou pro mnoho klientů představovat veliký zdroj motivace ke změně a je na začátku jedno, nakolik je tato motivace formální, nebo skutečná. Programy poskytují prostor, kde může dojít ke změně.

Rizika při práci s původci násilí

Kumulace mnoha různých potíží

Riziko selhání se zvyšuje, pokud klient vedle násilí musí řešit ještě mnoho dalších potíží, dluhy, nezaměstnanost apod. a nemá v tomto řešení žádnou podporu.

Nedostupnost bydlení

Pokud klient nemá kde bydlet, resp. je na ubytovně apod. Účast v programu je psychicky náročná a klient, který ho absolvuje, potřebuje mít alespoň nějaké bezpečné místo, kde může být sám se svými pocity, aby je mohl zpracovat.

Závislost na alkoholu

Závislost na alkoholu není sama o sobě příčinou toho, že někdo nezvládá svou agresi, spíše jí často klienti používají jako zástupný problém. Nicméně může být spouštěčem agresivního chování a užívání alkoholu dlouhodobě vede k snížení frustrační tolerance. Proto je vhodné zároveň s programem nastoupit nějaký druh protialkoholní léčby, případně u pobytové léčby počkat se zapojením do programu až po jejím zakončení.

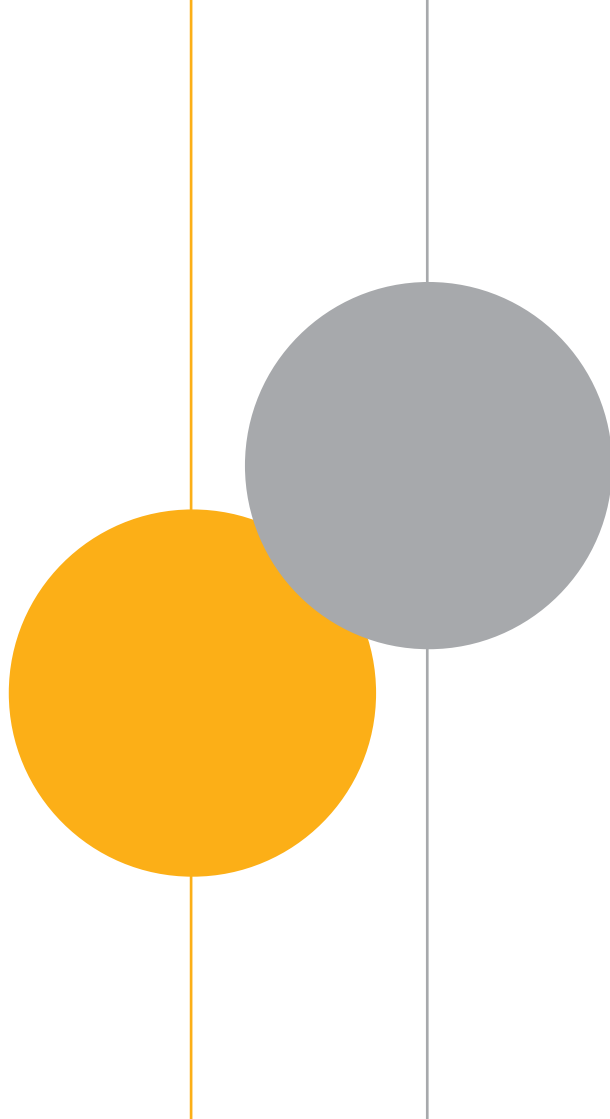
*To zda klienti
v programu zůstanou,
nebo jej z nějakého důvodu
nedokončí nelze, nikdy
zcela předvídat, ale existují
okolnosti, které zvyšují
riziko selhání.*

Psychiatrická diagnóza

Klienti s psychiatrickým onemocněním mohou program absolvovat a může pro ně být přínosný v případě, když jsou zároveň řádně léčeni v rámci psychiatrické péče. Zde je na místě mezioborová spolupráce se zdravotníky.

Účelová motivace ze strany klienta

Klienti, kteří mají účast v programu nařízenou nebo doporučenou, často vstupují do programu proto, aby splnili zakázku příslušného úřadu. Tito klienti často nemají náhled na to, co dělají. Nevnímají sebe jako původce násilného chování a nemají potřebu na svém chování něco změnit. Během realizace programu může nastat kolísání motivace, která souvisí s různou mírou nechuťi přijmout jiný názor nebo přemýšlet o svém chování. V programech s tím počítáme a umíme do určité míry pracovat. Pokud se (ne)motivace během úvodní části programu nezmění, může být spolupráce po 5 setkáních ukončena.

Tento materiál vznikl za podpory Města Brna a je určen odborníkům, kteří se ve své praxi setkávají s lidmi nezvládajícími své agresivní chování. Záměrem těchto stručných textů je poskytnout praktické návody, jak lze efektivně předávat těmto klientům informace o tom, proč je pro ně dobré svoji agresi ovládnout. Součástí manuálů jsou také informace o programech zaměřených na zvládnání agrese a návody k tomu, jak motivovat klienty pro vstup do těchto programů.

